



Zbirka odločb sodne prakse

Zadeva C-680/20

**Unilever Italia Mkt. Operations Srl
proti
Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložil Consiglio di Stato)

Sodba Sodišča (peti senat) z dne 19. januarja 2023

„Predhodno odločanje – Konkurenca – Člen 102 PDEU – Prevladujoč položaj – Pripis ravnanj distributerjev proizvajalca temu proizvajalcu – Obstoje pogodbenih vezi med proizvajalcem in distributerji – Pojem ‚gospodarska enota‘ – Področje uporabe – Zloraba – Klavzula o izključnosti – Nujnost dokazati učinke na trg“

1. *Konkurenca – Pravila Unije – Kršitve – Pripis – Podjetje – Pojem – Gospodarska enota – Družbe, ki so vertikalno povezane – Družba proizvajalka z distribucijsko mrežo, organizirano izključno na pogodbeni podlagi – Pripis ravnanj distributerjev družbi proizvajalki – Dopustnost – Pogoji (člen 102 PDEU)*

(Glej točke od 26 do 33 in izrek.)

2. *Prevladujoč položaj – Zloraba – Pojem – Objektiven pojem, ki se nanaša na ravnanja, ki lahko vplivajo na sestavo trga in s katerimi se lahko ovira ohranitev ali razvoj konkurence – Obveznosti podjetja s prevladujočim položajem – Izvajanje konkurence zgolj na podlagi učinkovitosti – Merila presoje (člen 102 PDEU)*

(Glej točke od 35 do 44.)

3. *Prevladujoč položaj – Zloraba – Klavzule o izključnosti v distribucijskih pogodbah – Zloraba – Zmožnost omejiti konkurenco in učinek izključitve – Izpodbijanje s strani zadevnega podjetja – Obveznost organa, pristojnega za konkurenco, da dokaže, da lahko sporna ravnanja omejujejo konkurenco (člen 102 PDEU)*

(Glej točke od 46 do 55 in izrek.)

4. *Prevladujoč položaj – Zloraba – Klavzule o izključnosti v distribucijskih pogodbah – Zloraba – Obveznost organa, pristojnega za konkurenco, da uporabi test enako učinkovitega konkurenta – Neobstoj – Predložitev analize, ki temelji na navedenem testu, s strani zadevnega podjetja – Obveznost organa, pristojnega za konkurenco, da preuči njegovo dokazno vrednost (člen 102 PDEU)*

(Glej točke od 56 do 62 in izrek.)

Povzetek

Zloraba prevladujočega položaja: klavzule o izključnosti, vsebovane v distribucijskih pogodbah, morajo biti zmožne povzročiti učinke izključitve.

Organ, pristojen za konkurenco, mora presoditi to dejansko zmožnost izključitve, pri čemer mora upoštevati tudi dokaze, ki jih predloži podjetje s prevladujočim položajem.

Italijanski organ za varstvo konkurence in trga (v nadaljevanju: AGCM)¹ je z odločbo z dne 31. oktobra 2017 ugotovil, da je družba Unilever Italia Mkt. Operations Srl (v nadaljevanju: Unilever) zlorabila svoj prevladujoči položaj na italijanskem trgu trženja sladoleдов v individualnem pakiranju, namenjenih zaužitju „na prostem“, to je zunaj doma potrošnika, in sicer na različnih prodajnih mestih.

Zloraba, ki se očita družbi Unilever, je izhajala iz ravnanj, ki jih dejansko ni storila ta družba, ampak neodvisni distributerji njenih proizvodov, ki so za upravljavce navedenih prodajnih mest določili klavzule o izključnosti. V zvezi s tem je AGCM med drugim menil, da je bila zaradi praks, ki so predmet njegove preiskave, izključena ali vsaj omejena možnost, da konkurenčni subjekti tej družbi konkurirajo na podlagi prednosti svojih proizvodov.

V tem okviru je menil, da mu ni treba analizirati ekonomskih študij, ki jih je predložila družba Unilever, da bi dokazala, da sporne prakse nimajo učinkov izključitve njenih vsaj enako učinkovitih konkurentov, ker naj te študije ne bi bile upoštevne v primeru klavzul o izključnosti, saj naj bi uporaba takih klavzul s strani podjetja s prevladujočim položajem zadostovala za ugotovitev zlorabe tega položaja.

Zato je AGCM družbi Unilever naložil globo v višini 60.668.580,00 EUR, ker je v nasprotju s členom 102 PDEU zlorabila svoj prevladujoči položaj.

Prvostopenjsko sodišče je tožbo družbe Unilever zoper to odločbo v celoti zavrnilo.

Consiglio di Stato (državni svet, Italija), pri katerem je bila vložena pritožba, je Sodišču predložilo vprašanje za predhodno odločanje glede razlage in uporabe prava Unije o konkurenci v zvezi z odločbo AGCM.

Sodišče je v sodbi pojasnilo podrobna pravila za uveljavljanje prepovedi zlorabe prevladujočega položaja iz člena 102 PDEU v primeru podjetja s prevladujočim položajem, katerega distribucijska mreža je organizirana izključno na pogodbeni podlagi, in v tem okviru podrobno določilo dokazno breme, ki ga nosi nacionalni organ, pristojen za konkurenco.

¹ Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (organ za varstvo konkurence in trga, Italija).

Presoja Sodišča

Najprej, Sodišče je razsodilo, da je ravnanja distributerjev, ki so del distribucijske mreže proizvajalca s prevladujočim položajem, kot je družba Unilever, ki pomenijo zlorabo, mogoče pripisati temu proizvajalcu na podlagi člena 102 PDEU, če je dokazano, da se njegovi distributerji za ta ravnanja niso odločili neodvisno, ampak so ta del politike, o kateri enostransko odloči ta proizvajalec in ki se izvaja prek navedenih distributerjev.

V takem primeru je treba namreč distributerje in posledično distribucijsko omrežje, ki ga ti distributerji sestavljajo s tem podjetjem s prevladujočim položajem, šteti zgolj za instrument ozemeljske razvejanosti poslovne politike navedenega podjetja in na tej podlagi za instrument, s katerim se je po potrebi izvajala zadevna praksa izključevanja.

To velja zlasti, kadar morajo tako kot v obravnavani zadevi distributerji proizvajalca s prevladujočim položajem upravljavcem prodajnih mest dati v podpis tipske pogodbe, ki jih zagotovi ta proizvajalec in ki vsebujejo klavzule o izključnosti v korist njegovih izdelkov.

Dalje, Sodišče je odgovorilo na vprašanje, ali mora organ, pristojen za konkurenco za namene uporabe člena 102 PDEU, v primeru, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, dokazati, da imajo klavzule o izključnosti iz distribucijskih pogodb učinek izključitve enako učinkovitih konkurentov, kot je podjetje s prevladujočim položajem, s trga, in ali mora ta organ podrobno preučiti ekonomske analize, ki jih je predložilo to podjetje, zlasti kadar te temeljijo na testu „enako učinkovitega konkurenta“.

V zvezi s tem je Sodišče opozorilo, da je mogoče zlorabo prevladujočega položaja dokazati zlasti, kadar je imelo očitano ravnanje učinke izključitve enako učinkovitih konkurentov, kot je storilec tega ravnanja, v smislu strukture stroškov, zmogljivosti inovacij ali kakovosti oziroma kadar je navedeno ravnanje temeljilo na uporabi drugih sredstev, kot so tista, ki pomenijo „običajno“ konkurenco, to je na podlagi učinkovitosti. Na splošno morajo organi, pristojni za konkurenco, dokazati, da neko ravnanje pomeni zlorabo, glede na vse upoštevne dejanske okoliščine zadevnega ravnanja, kar vključuje tiste, ki so izpostavljene z dokazi, ki jih v svojo obrambo navaja podjetje s prevladujočim položajem.

Organu, pristojnemu za konkurenco, sicer za ugotovitev, da je neko ravnanje zloraba, ni treba nujno dokazati, da je to ravnanje dejansko imelo protikonkurenčne učinke. Zato lahko organ, pristojen za konkurenco, ugotovi kršitev člena 102 PDEU s tem, da dokaže, da je v obdobju, v katerem se je zadevno ravnanje izvajalo, v okoliščinah obravnavane zadeve to lahko omejevalo konkurenco na podlagi učinkovitosti, čeprav ni imelo učinka. Vendar mora ta dokaz načeloma temeljiti na otipljivih dokazih, ki dokazujejo – in presegajo zgolj hipotezo – da ima zadevna praksa dejansko lahko take učinke, pri čemer mora biti obstoj dvoma v zvezi s tem v korist podjetja, ki tako prakso uporablja.

Čeprav se lahko organ, pristojen za konkurenco, pri presoji zmožnosti ravnanja podjetja, da omeji konkurenco, opre na spoznanja iz ekonomskih znanosti, ki so potrjena z empiričnimi ali vedenjskimi raziskavami, pa je treba pri ugotavljanju, ali je treba glede na ta spoznanja šteti, da je zadevno ravnanje lahko imelo učinke izključitve na zadevnem trgu, upoštevati tudi druge elemente, specifične za okoliščine obravnavanega primera, kot so obseg navedenega ravnanja na trgu, omejitve zmogljivosti dobaviteljev surovin ali to, da je podjetje s prevladujočim položajem vsaj za del povpraševanja neizogiben partner.

V tem okviru, natančneje v zvezi z uporabo klavzul o izključnosti, je iz sodne prakse Sodišča razvidno, da klavzule, s katerimi so se sopogodbениki zavezali, da bodo celotno ali velik del količine, ki jo potrebujejo, nabavljali pri podjetju s prevladujočim položajem, tudi če zanje ne veljajo rabati, že po svoji naravi pomenijo izkoriščanje prevladujočega položaja in da enako velja za rabate za zvestobo, ki jih je tako podjetje dalo.

Vendar je Sodišče v sodbi Intel² to sodno prakso pojasnilo in navedlo, na prvem mestu, da kadar podjetje s prevladujočim položajem v upravnem postopku trdi, da njegovo ravnanje ni moglo imeti očitanih učinkov izključitve, in predloži dokaze v podporo svojim trditvam, mora organ, pristojen za konkurenco, med drugim presoditi morebiten obstoj strategije, katere namen je izključiti konkurente, ki so vsaj enako učinkoviti kot podjetje s prevladujočim položajem.

Na drugem mestu, Sodišče je dodalo, da je analiza možnosti izključitve upoštevna tudi za presojo vprašanja, ali je lahko sistem rabatov, ki je načeloma zajet s prepovedjo iz člena 102 PDEU, objektivno upravičen. Poleg tega je lahko učinek izključitve, ki izhaja iz sistema rabatov in ki je škodljiv za konkurenco, izravnán ali celo presežen s prednostmi v smislu učinkovitosti, ki koristijo tudi potrošniku. Tako tehtanje ugodnih in škodljivih učinkov sporne prakse na konkurenco pa je mogoče opraviti šele po analizi možnosti izključitve vsaj enako učinkovitih konkurentov, kot je podjetje s prevladujočim položajem, ki je neločljivo povezana z zadevno prakso.

To pojasnilo iz sodbe Intel v zvezi s sistemi rabatov pa je treba razumeti tako, da velja tudi za klavzule o izključnosti.

Iz tega sledi, na eni strani, da kadar organ, pristojen za konkurenco, sumi, da je podjetje kršilo člen 102 PDEU s tem, da je uporabilo take klavzule, in to podjetje v postopku izpodbija konkretno zmožnost navedenih klavzul, da s trga izključijo enako učinkovite konkurente, v podporo tega pa predloži dokaze, se mora ta organ v fazi opredelitve kršitve prepričati, da je bilo s temi klavzulami v okoliščinah obravnavanega primera dejansko mogoče s trga izključiti enako učinkovite konkurente, kot je to podjetje.

Po drugi strani mora organ, pristojen za konkurenco, ki je ta postopek začel, tudi konkretno presoditi zmožnost teh klavzul, da omejujejo konkurenco, kadar osumljeno podjetje v upravnem postopku trdi, da je bilo njegovo ravnanje upravičeno.

V vsakem primeru zaradi predložitve dokazov, s katerimi je mogoče dokazati neobstoj zmožnosti za povzročitev omejevalnih učinkov, med postopkom za navedeni organ, pristojen za konkurenco, nastane obveznost, da te dokaze preuči.

Iz tega sledi, da kadar je podjetje s prevladujočim položajem predložilo ekonomsko študijo, da bi dokazalo, da s prakso, ki se mu očita, ni bilo mogoče izključiti konkurentov, organ, pristojen za konkurenco, ne more izključiti upoštevnosti te študije, ne da bi navedel razloge, zaradi katerih meni, da ta študija ne more prispevati k dokazu nezmožnosti zadevnih praks, da škodijo učinkoviti konkurenci na zadevnem trgu, in posledično ne da bi navedenemu podjetju omogočil, da poda dokazni predlog, ki bi to študijo lahko nadomestil.

² Sodba z dne 6. septembra 2017, Intel/Komisija (C-413/14 P, EU:C:2017:632, točka 138, v nadaljevanju: sodba Intel).

Ker se je predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe izrecno sklicevalo na test „enako učinkovitega konkurenta“, je Sodišče, nazadnje, poudarilo, da je tak test le ena od metod, na podlagi katerih je mogoče presoditi, ali ima praksa lahko učinke izključitve. Zato za organe, pristojne za konkurenco, ne more veljati pravna obveznost, da za ugotovitev, da praksa pomeni zlorabo, uporabijo ta test. Če pa je zadevno podjetje med upravnim postopkom predstavilo rezultate takega testa, mora organ, pristojen za konkurenco, preučiti njihovo dokazno vrednost.